

בס"ד זיכרונות וזיכרונות לפרשיות ויקהל-פקודי / משה אוסי 09-8335016

לזיכרונות הרבים

אנו מתכוננים להוציא עלון צבעוני ומורחב לכבוד פסח ולקראת שבועות. נשמח לקבל תרומות; המבקשים להתברך בפרנסה, בבריאות ובפרי בטן, או המבקשים להנציח יקיריהם – יואילו לפנות למשה אוסי, רח' אברהם שפירא 4, נתניה – 09-8335016

תזכו למצוות!

1. רש"י ל"ה א' – ויקהל משה – מתי הקהילם?
2. ל"ה ב' – רבנו בחיי מעיר את תשומת לבנו לשינוי בין הכתוב בפסוקנו: "קודש שבתון לה'", לעומת הפס' בט"ז כ"ג: "שבת קודש לה'"; לומר לך שראוי להוסיף על קדושת השבת לפניה – ב-----, ולאחריה – במוצש"ק.
3. מנין שהמשכן והמלאכה אינם דוחים את שבת המלכה? כי הכתוב הקדים אזהרת – לציווי מלאכת המשכן.
4. ל"ה ל' – "ראו קרא ה' – בעל הטורים: שאין מעמידין ----- על הציבור אלא מדעתם.
5. רש"י ל"ה ל"ד – אהליאב משבט -----, שהוא בין הירודים שבשבטים, הושווה מעמדו לבצלאל, משבט -----, שהוא החשוב שבשבטים; לקיים מה שנאמר: "ולא נפר שו'ע לפני דל" (איוב כ"ד י"ט); מה פירוש 'שו'ע'?
6. ל"ה ל"ה – אונקלוס מתרגם את 'חרש' -----, 'וחושב' -----, 'ורוקם' -----.
7. ל"ח ג' – ספל שקלטו בו את הדם כדי לזרוקו על המזבח נקרא: -----.
8. רש"י ל"ח כ"א – על סיבת החזרה על מלת 'משכן' אומר המדרש: רמז למשכן ש----- בשני חורבנין על עוונותיהן של ישראל.
9. ר' יצחק קארו מצא, שבכל מעשה המשכן חוזר ונשנה הפועל 'עשה' ----- פעמים כנגד ----- מצוות עשה; וזה מרמז שבניית המשכן שקולה כנגד מצוות התורה.
10. מ' כ"ב כ"ד – אמר ר' יצחק: הרוצה שיחכים -----, ושיעשיר -----, וסימנך: שולחן (המסמל עושר) בצד ----- ומנורה (המסמלת תורה וחכמה) בצד -----.
11. העברית של ימינו משנה או מגוונת את המשמעויות של המלים שבמקרא עפ"י צרכי התקופה. נא לנסות ולגלות את המלים מתוך הפרשה:
 - א. בפרשה – להעלות קטורת, בימינו – לדבר ולהעלות ביקורת.
 - ב. בפרשה – מלה נרדפת לבשמים, בימינו – משמשים לעישון אצל אנשים שלא שמים.
 - ג. בפרשה – אוהב לבוא עם הבריה האמצעי, בימינו – ב"ס שבוגריו יכולים להמשיך לימוד אוניברסיטאי.
 - ד. בפרשה – חיזוקים וחגורות לנני העמודים, בימינו – מעוררי אהבה או סגורים וצמודים.
 - ה. בפרשה – מקום חיבור שני דברים, בימינו – דפי כתיבה מחוברים.
 - ו. בפרשה – בשעת הנסיעה בלבוש זה את כלי המשכן מכסים, בימינו – מדים לבעלי תפקידים רשמיים.

למתקדמים:

1. ל"ה א' – ויקהל משה – הרשב"ם מעלה שתי סיבות להתקלות.
2. ל"ה א' – בעל הטורים לומד מהביטוי "אלה הדברים", כי מספר המלאכות האסורות בשבת הוא -----. האר"י לומד שבניית המשכן באה לתקן את חטא העגל: "----- הדברים" מתקן את ----- אלהיך ישראל" (ל"ב ד').
3. ל"ה א' – "את כל עדת בני ישראל" – מדוע את כל העדה? הרמב"ן: גם הנשים, כי כולם ----- במלאכת המשכן. הש"ך מציין, כי מרע"ה הקהיל גם את הנשים כדי ללמדן דיני -----.
4. ל"ה ב' – בכך שכתוב "-----" ולא "תעשה מלאכה" למדו חכמינו, שמי ששומר שבת כהלכתה תשרה ברכה בעבודתו, ויראה כאילו מלאכתו נעשית מאלה.
5. ל"ה ג' – למרות שמותר להבעיר אש במקדש בשבת מעיר הרמב"ם, שהפס' "לא ----- בכל מושבותיכם" הוא אזהרה לביה"ד, שלא ישרפו בשבת מי שנתחייב שריפה.
6. ל"ה ה' – "קחו מאתכם" – הראב"ע מעיר שהפועל 'לקח' הוא מלה והיפוכה, ואם באה האות מ' אחרי הפועל 'לקח' פירושו דווקא ל-----.
7. ל"ה כ"ב – מה ההבדל בין רש"י לראב"ע בהבנת התכשיט הנקרא 'חח'?
8. רש"י ל"ה כ"ו – "טוו את העזים" – איזו אומנות יתרה היתה כאן?
9. רשב"ם ל"ה כ"ז – מדוע הביאו הנשיאים דווקא את אבני השוהם?
10. רמב"ן ל"ו ח' – כמה פעמים חוזרת התורה על מלאכת המשכן?
11. ל"ז א' – "ויעש בצלאל את הארון" – בעל הטורים: 'בכולם לא הזכיר בצלאל אלא על הארון, לומר שהיה ב-----, וידע סוד הארון והמרכבה'.
12. ל"ח כ"א – החכם הספרדי ר' אברהם סבע כותב על פס' זה בספרו 'צורר המור' עוד קודם לגירוש, בשנת 1492: "ועתיד ה' יתברך לפקוד נווהו ולהחזיר עטרה ליושנה; וזהו שכתוב: "אשר -----, לשון פקודת ישועה ורחמים".
13. הרמב"ן מכנה את ספר שמות 'ספר הגאולה', ומסיימים אותו, בד"כ, בין פורים לפסח – מועדים שנעשו בהם נסים; "ומובטחים אנו מפי חז"ל כי ב'----- נגאלו ישראל, וב'----- עתידים להיגאל".
14. השבת שלפני ר"ח ניסן נקראת שבת -----.
15. בהפסרת 'פקודי' (מל"א ח') אנו קוראים על מקדש שלמה: "ולא יכלו הפְּהָנִים לַעֲמֹד לְשֵׁרֵת מִפְּנֵי הָעָן כִּי מָלָא כְבוֹד ה' אֶת בֵּית ה' ". איזה פס' שבסוף ספר שמות מקביל לפס' זה?

"ביום החדש הראשון באחד לחדש תקים את משכן אהל מועד" (מ' ב')

המשכן – נסתיימה הקמתו בכ"ה בכסלו, ומועד חנוכתו נדחה; אך מדוע נדחה מועד חנוכת המשכן דווקא לא' בניסן? כי כל מטרת יציאת מצרים היתה להשרות את השכינה בקרב עמי; ובמעמד רם זה משחזרים את אותו ר"ח שעליו נאמר טרם היציאה ממצרים: "החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה". וכפי שמציין הרש"י הירש: "ההתחברות של ישראל עם הארתו של ה' תחל באותו יום ר"ח, שהוא תחילת השנה היהודית; והרי היה זה אותו ר"ח שהביא לראשונה את הבשורה על 'ההתחדשות' התמידית והמיידית בישראל, ובאמצעות ישראל לכל באי עולם. רה"ח של התקומה הלאומית היה גם רה"ח של השראת השכינה, של קיום הבטחת "ושכנתי בתוכם", שרק בו הגיעה הגאולה הלאומית לכלל השלמתה... ומפני שבעקבות ר"ח זה מונים בני" את יום החודש שלהם – נבחר יום זה להקמת המשכן. המשכן הוא הר סיני מהלך, ולכן הקמתו של המשכן והנחתה של התורה במקום שבתה בארון – כל אלה הפכו את עמ"י לעם ה', כפי שהובטח עוד במצרים: "ולקחתי אתכם לי לעם". הבריאה שהחלה בספר בראשית הגיעה להשלמתה ולתכליתה ("ויכל א-להים את כל מלאכתו לעומת "ויכל משה את המלאכה" – מ' ל"ג; "ויברך א-להים את יום השביעי" לעומת "ויברך אותם משה" – ל"ט מ"ג); הבריאה החלה בעשרה מאמרות, והמצרים שלא האמינו בבורא קיבלו כעונש את עשר המכות, וכנגדם קיבל עמ"י את עשרת הדברות כשכר על אומנם "נעשה ונשמע"; ואל השיא תגיע הבריאה, כשייבנה בית המקדש בימי שלמה, ואז יתרחשו בו עשרה נסים – הכל עפ"י השלמות של המספר עשר, סימן העושר (נזכור תמיד שאנחנו 'עשר'!). ואותם עננים ו'האש האוכלת', אשר סימלו את 'החופה' שהיתה על הר סיני, יתמקמו כעת באופן קבע מעל משכן העדות – מקום ההתוועדות של ה'חתן' וה'כלה', כאשר ה'כתובה' – התורה – מונחת למשמרת בארון העדות; כפי הפס' המסיים את הספר: " כי עָנָן ה' על המשכן יומם וְאֵשׁ תִּהְיֶה לַלַּיְלָה בוֹ לְעִינֵי כָל בֵּית יִשְׂרָאֵל כָּכָל מִסְעֵיהֶם". ובבניין בית שלישי, במהרה בימינו, תחזור שוב 'חופת האש', כדברי הנביא זכריה (ב' ט'): "וְנָאֲנִי אֶהְיֶה לָּהּ נֶאֱמָר ה' חֹמַת אֵשׁ סָבִיב וּלְכָבוֹד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ"

1. "לֹא תִבְעֲרוּ אֶשׁ כָּל מִשְׁבְּחֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת" (ל"ה ג')

א. השל"ה הקדוש, בעקבות חז"ל, מעביר את ההבערה הגשמית אל ההבערה הרוחנית, ומדמה את הכעס כהתפרצות של אש האוחזת בחפץ ומכלה אותו; וכך הוא כותב: "לא תבערו" וכו', רומז לאש המחלוקת ואש הכעס, שצריך אדם להיזהר שלא להבעיר אורו עולמית, ומכל שכן ביום השבת קודש, שאין בוער בו אש של גיהנום. והכועס בשבת או עושה מחלוקת, חס ושלום, גורם להיות חמת הגיהנום בוערת בו, רחמנא ליצלן.

ב. ר' מאיר משכין שלום

הגמרא בגיטין נ"ב ע"א מספרת על זוג, שבכל ערב שבת בין השמשות היתה פורצת ביניהם קטטה ומריבה. פעם נקלע לשם ר' מאיר, והתעכב שם שלושה שבועות עד שהשכין שלום בית ביניהם. לבסוף שמע ר' מאיר את השטן מקונן וקובל: ווי לי שהוציאני ר' מאיר מביתי.

ג. בבייתו של הבאבא סאלי

הבאבא סאלי, כדרכו בקודש, היה מקבל את השבת בעוד היום גדול; וכך נהגה גם הרבנית – היתה מדליקה את הנרות דקות רבות לפני כניסת השבת. ופעם קרה שלאחר שהדליקה נרות, נזכרה ששכחה להניח מאכל מסויים על הפלטה; לא רצתה לשים את הסיר בעצמה, וביקשה מהעוזרת לעשות כן. כמה דקות לאחר מכן נתקל משהו בתנור הגז, והסירים שהיו עליו נפלו, וכל התבשילים לכלכו את הרצפה, ועגמת הנפש היתה גדולה. כשראה זאת הרב, אמר: אין זה מקרה, אלא זהו עונש מן השמים. חקר ודרש, וגילה ששמו את האוכל על האש מספר דקות לאחר הדלקת הנרות. וסיכם הרב באומרו: הנה, רצו להרוויח מאכל אחד – והפסידו את כל המאכלים.

ד. אש המחלוקת כעילה לגירושין

הרב מרדכי אליהו מציין, שאש המחלוקת בוערת בשבת דווקא, כי אז מתאספים בבתי הכנסת, ולאנשים יש זמן לדבר ולחוות דעתם על ענייני הציבור. כמו כן דרכו של היצר הרע ללבות אש מחלוקת, ובפרט בין איש לאשתו; והשטן מוצא לשם כך שדה נרחב לפעולה בערב שבת, שאז יש לחץ גדול בבית בהכנות לשבת. לשם כך מזהירה התורה: "לא תבערו אש בכל מושבותיכם", כלומר אל תיגררו אחרי התלבות אש המחלוקת בין איש לאשתו, "ביום השבת" – כלומר בפרט בהכנות לצורכי השבת שאז יצר הרע גורר את הבית למחלוקת יותר מכל זמן אחר. וכך מספר הרב:

כשהייתי דיין בבאר שבע, שמת לי לב כי בכל יום ראשון נפתחים הרבה תיקים לבקשות גירושין או לשלום בית ולרוב על תגרות והתקוטטויות קטנוניות שאין בהן ממש. וכשביררתי את הנושא הבנתי, שהסיבה לכך היא מחמת שביום שבת אין לאנשים אלה מה לעשות, והבעל לא הולך להתפלל בבית הכנסת או ללמוד תורה, ואינם יודעים כי לא ניתנו שבתות וימים טובים לישראל רק כדי ללמוד תורה, ולכן יש לו זמן להתקוטט עם אשתו; וביום ראשון הם באים לפתוח תיק בבי"ד. על כן אמרתי למזכיר בית הדין, שכל תיק שייפתח ביום ראשון, שידחה את הדיון בו לעוד כמה חדשים, ועד אז יתקוררו הרוחות. וב"ה הרבה תיקים נסגרו עוד לפני שהגיעו בכלל לדיונים.

2. כוחו של מורה

פעמיים מוזכרת בתורה המלה 'להורות': פעם בפרשתנו – "ולהורות נתן בלבו" (ל"ה ל"ד), ופעם בויקרא (י' י"א) – "ולהורות את בני ישראל". אומרים הדרשנים ששני פסוקים אלה משלימים זא"ז: "ולהורות נתן בלבו" – אם הקב"ה בירך אותך בחכמה ובדעת, אל תחזק אותה רק לעצמך, אלא "ולהורות את בני ישראל" – עליך להפיץ את התורה בעם ולהורות אותה ככל יכולתך; ובימינו גם דרך... האינטרנט.

ראוי לציין שמשה בפנייתו אל בני ישראל לתרום למשכן מוסיף בקשה שלא נאמרה ע"י ה': "וְכָל חָכֵם לִבּוֹ בָכֶם יָבֹאוּ וַיַּעֲשׂוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' " (ל"ה י'). משה בנוסף לתרומה פונה לחכמי לב מוכשרים לבוא לעשות במלאכה. ואולם קריאתו זו לא נענית בשלב הראשון. התורה מאריכה בהיענותם הרחבה של בני ישראל לתרום את חפציהם היקרים, אך טרם הופיע איש לעשות במלאכה עצמה. ורק לאחר שחזר משה על דברי ה': "יָבֹאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל בֶּן-אוּרִי בֶן-חוּר לְמֹשֶׁה וְהִדָּה. וַיִּמָּלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחָכְמָה בְּתַבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה" (ל"ה ל"א); ולאחר שהוסיף: "וְלִהְיוּתָּם נָתַן בְּלָבוֹ" – נענתה בקשתו. ומדוע? כי הידיעה על גדולתו של בצלאל, עם חכמת ה' שהיתה בו, לא היתה מספקת, לולא הזכיר משה כשרון נוסף של האומן – "וְלִהְיוּתָּם נָתַן בְּלָבוֹ". כעת, לאחר ששמעו חכמי הלב שאת העבודה הם יעשו תחת יכולת ההוראה וההדרכה הא-לוהית של בצלאל, ואף הם יזכו בחכמה מאת ה', נענו הפעם ברצון לקריאתו של משה: "וַיִּקָּרָא מֹשֶׁה אֶל בְּצִלְאֵל וְאֶל אֶהֱלִיאָב וְאֶל כָּל אִישׁ חָכֵם לִבּוֹ אֲשֶׁר נָתַן ה' חָכְמָה בְּלָבוֹ כָּל אֲשֶׁר נָשָׂא לְבוֹ לְקָרְבָּה אֶל הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ" (ל"ו ב'). מכאן למדנו מהו כוחו של מורה, וכמה מאושר האדם המקיים את הפס': "ללמוד וללמד".

3. תרומת הנשים למשכן

בפרשתנו מתגלות הנשים כנשות חיל ע"י שתורמו לא רק כסף אלא גם תכשיטים לרוב, והתנדבו לעסוק במלאכת כפיים ממש. פעמים מספר מציינת התורה את פעילות הנשים ואת תרומתן לעבודת המשכן: "וְכָל-הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אֲתֶנָּה בְּחָכְמָה טוֹב אֶת-הָעֵצִים" (ל"ה כ"ו). אותן נשים שבפרשת העגל התגלו בגדלותן, כאשר סירכו לתת את תכשיטיהן ('שמעו הנשים ולא קבלו עליהם ליתן נזמיהן לבעליהן'), נודדו כעת לנדבם למשכן. הרמב"ן מפרש "ויבאו האנשים על הנשים" (ל"ה כ"ב), שהאנשים נכרכו אחרי נשותיהם; הנשים הלכו ראשונות ונידבו את תכשיטיהן מתוך שמחה ואהבה. ועוד, הנשים מצויות יותר אצל תכשיטיהן והיו הללו מוכנים אצלן, ובשעה שהאנשים הביאו נדבתם, כבר הקדימו הנשים להביא את שלהן. ובמדרש הגדול נאמר: 'לפיכך זכו נשים של אותו הדור יותר מן האנשים, שאלו נכנסו לארץ ואלו לא נכנסו'; כלומר שהנשים זכו לנחול את הארץ תודות לזריזותן לתרום. עפ"י חז"ל זכו הנשים לשכר נוסף, והוא שהנשים עתידות להתחדש כראשי חודשים, ולכן נחנך המשכן בר"ח ניסן (ולא בכ"ה בכסלו, עת הסתיימה הקמתו), כאות להתחדשות הנשים. ועוד, זכו הנשים בשמחת ראש חודש, באשר הן פטורות מעבודה ביום זה.

תשובות: 1. למחרת יו"כ 2. שבת, שבתון, ערב שבת 3. השבת 4. פרנס 5. דן, יהודה, שוע=בעל שם 6. נגר, אומן, צייר 7. מזרק 8. נתמשכן 9. 248 10. ידירים, יצפין, צפון, דרום 11. א. להקטיר, לקטר ב. סמים ג. תיכון ד. חשוקים ה. מחברת ו. בגדי שרד

למתקדמים: 1. כדי לקחת את מחצית השקל, וכן להזהירם על מלאכת המשכן 2. 39, אלה 3. התנדבו, שבת 4. תעשה מלאכה 5. תבערו אש 6. לתת 7. רש"י – צמיד ביד, ראב"ע – באוזן 8. שטו על גבי העזים 9. כי עליהן כתובים שמות השבטים 10. 5 פעמים 11. בצל-אל 12. פוקד 13. בניין 14. החודש 15. מ' ל"ה: "ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד פי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן".